

Stadga

angående den ordning, som wid Gästgifswaregårdarne och skjutsningens bestridande m. m. i Upsala Län följäs bör.

§. 1.

Wid ankomsten till gästgifswaregård bör resande, som är okänd, uppå gästgifswarens anmodan, genast upwisa sitt pass, och hwar och en, innan afresan, tydligt an-
tefna sitt namn, embete, tjenst eller yrke, jemte orten, hwarifrån han kommit, och stället, dit han ärnar sig, samt det antal hästar, hwaraf han sig begagnar.

Jakttagel-
ser för
Resande.
SS. 1—10.

§. 2.

Färdas resande så, att skjutshäst eller fordon därigenom förderwas eller skadas, skall den resande, då godwillig öfwerenskömmelse ej sker, wara skyldig att derför, innan skjutshäst till resans fortsättning erhålles, utgifwa ersättning efter den uppskattning, som bestämmes af två gode män, hwilka tillkallas utaf gästgifswaren å det skjutsombytes ställe, dit den resande anländt och där klagan förekommit; skolande jemwäl närmaste kronobetjent, om hans närvaro å någondera sidan äskas, genast på bekostnad af den, som honom påkallat, sig infinna och skriftligt bewis till den resandes säkerhet afgifwa; dock stände den misnöjde fritt att målet för vidare undersökning till wederbörlig Domstol instämma. Sker skada å häst eller fordon, utan den resandes förwällande, ware han saklös.

§. 3.

På ålrdon med en häst må ej läggas större tunad än ett stennund. Den res-

Ur KB:s samlingar
Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

På ålrdon, bespände med en häst, må icke färdas mer, än en person, utom den skjutsande, hwilken alltid bör få medfölja. Efter två hästar ega tre personer, utom den skjutsande, att åka; men hwardera må ej föra med sig mera, än en kappsäck eller måttlig koffert. Då tre resande tillsammans begagna två enbets ålrdon, hwilket ej må förmenas, eller då blott två eller tre hästar nyttjas för en wagn, ware resande icke skyldig medföra flere än en skjutsande, men är antalet af hästar större, skall plats lemnas för så många skjutsande, som, i förhållande derefter, erfordras för hästarnes återhämtning.

Stadga

angående den ordning, som wid Gästgifswaregårdarne och skjutsningens bestridande m. m. i Upsala Län följäs bör.

§. 1.

Wid ankomsten till gästgifswaregård bör resande, som är okänd, uppå gästgifswarens anmodan, genast upwisa sitt pass, och hwar och en, innan afresan, tydligt an-
tefna sitt namn, embete, tjenst eller yrke, jemte orten, hwarifrån han kommit, och stället, dit han ärnar sig, samt det antal hästar, hwaraf han sig begagnar. Jakttagel-
ser för
Resande.
SS. 1—10.

§. 2.

Färdas resande så, att skjutshäst eller fordon därigenom förderfwas eller skadas, skall den resande, då godwillig öfwerenskömmelse ej sker, wara skyldig att derför, innan skjutshäst till resans fortsättning erhålles, utgifwa ersättning efter den uppskattning, som bestämmes af två gode män, hwilka tillkallas utaf gästgifswaren å det skjutsombytes ställe, dit den resande anländt och där klagan förekommit; skolande jemwäl närmaste kronobetjent, om hans närwaro å någondera sidan äskas, genast på bekostnad af den, som honom påkallat, sig infinna och skriftligt bewis till den resandes säkerhet afgifwa; dock stände den missnöjde fritt att målet för vidare undersökning till wederbörlig Domstol instämma. Sker skada å häst eller fordon, utan den resandes förwällande, ware han saklös.

§. 3.

På åldon med en häst må ej läggas större tyngd, än ett skeppund, den resandes egen jemnwäl under denna wigt beräknad, likasom å wagn eller släda med twänne hästar dubbelt, och så vidare, samt på ridhäst två lippund, utom den ridande. Då förbud begagnas genom förbudslista, undertecknad med den resandes namn, karakter och hemwist, må skjutslegan derför icke erläggas förr, än wid den resandes egen ankomst, men i annat fall skall betalningen owilkorligen utgifwas af den, som anmäler sig såsom förbud och hwilken, i likhet med annan resande, bör med behörigt pass wara försedd.

§. 4.

På åldon, bespände med en häst, må icke färdas mer, än en person, utom den skjutsande, hwilken alltid bör få medfölja. Efter två hästar ega tre personer, utom den skjutsande, att åka; men hwardera må ej föra med sig mera, än en kappsäck eller måttlig koffert. Då tre resande tillsammans begagna två enbets åldon, hwilket ej må förmenas, eller då blott två eller tre hästar nyttjas för en wagn, ware resande icke skyldig medföra flere än en skjutsande, men är antalet af hästar större, skall plats lemnas för så många skjutsande, som, i förhållande derefter, erfordras för hästarnes återhämtning.

§. 5.

Resande, som, för backig eller eljest swår wäg, nödgas att å en gästgifwaregård taga flere hästar, än han dit begagnat, är ej pliktig att då anledningen uphört, sedermera begagna ett lika antal. Om resande genom oduglig eller istadig skjuthäst eller annan tillfällighet, utan sitt eget förwällande, under wägen hindras fortsätta resan med de hästar, han haft från gästgifwaregård, ware närmaste hemmans innehafware wid samma påföljd, som för skjutsförsummelse stadgas, skyldig att, på tillsägelse och emot skjutslega efter wägens längd, genast lemna biträde med nödigt antal hästar till nästa gästgifwaregård.

§. 6.

Resande bör med saktmod och höflighet bemöta gästgifwaren och hans tjenstehjon samt de skjutsande. Felar resande härutinnan genom ord eller gerning, ware gästgifwaren pliktig att förhållandet med all tillgänglig bewisning anmäla hos kronobetjeningen i orten, som det åligger att sådant genast, wid tjensteanswar, i laga ordning beifra.

§. 7.

Skjuts erhålles från en till annan gästgifwaregård, men om resan slutas inom två mil från gästgifwaregård, ware den skjutsande skyldig, om resande det åskar, att honom, emot wanlig skjutslega, fortskaffa.

§. 8.

Finner resande ej genast hästar wid gästgifwaregård, ege då frihet att sig genom beting med hwilken, som skjutsa will, forthjelpa. Eljest må icke, äfwen med den skjutsandes bifall, skjutas förbi gästgifwaregård.

§. 9.

Då resande i städer eller på landet möta wägfärande, böra de wisa hwar till sin wensra sida.

§. 10.

Resande göra i dagboken sina anteckningar uti där befintlige kolumner. Under klagomål och beställningar utsättes namn, karakter och hemwist. Will resande återkalla en redan antecknad klagan, bör det ske genom skrifligt anförande af skälen dertill. Om vägar och broar icke äro i förswarligt skick, anmodas den resande att sådant i dagboken jemwäl anteckna, på det rättelse må kunna följa och den försumlige till ansvar befordras.

§. 11.

Gästgifwarens
skyldig-
heter.
§§. 11—29.

Gästgifware ware i främsta rummet ansvarig för ordning wid gästgifwaregården och skjutsningens utgörande. Han skall alltid wara försedd med hållslistan samt å wäggen i gästgifwarestugan hafwa anslagne, så wäl denna stadga, som en förteckning på reservhemmanen, innefattande deras afstånd från gästgifwaregården och antalet af de hästar, hwarmed skjutsningen bör bestridas, samt den för gästgifwaregården sist utfärdade och gällande taxa. Är skjutsningen ställd på entreprenad, skall bestyrkt affrist af entreprenadkontraktet likaledes finnas i gästgifwarestugan anslagen.

§. 12.

Gästgifware answare för de resandes förplägning, herrbergerande och fortskaffande. Är gästgifwarehållningen fördelad emellan flere åboer, tillkommer rättigheten till försäljning af brännwin wid måltid endast den åbo, som, efter tur, gästgifweriet besörjer. Han skall den resande med höflighet och beredwillighet bemöta och tillse att sådant icke åsidosättes af hans hushåll. Han hålle alltid farbar förswarlig wäg upp till gästgifwaregården, stuga och gästrum städade och snygga, samt ware försedd med erforderlig förtäring, ordentliga sängar och sängkläder, jemte rent linne. Gårds-

planen skall, då så är nödigt, med grus och sand fyllas. Om vintertiden bör alltid minst ett gästtrum vara upeldadt. Gästgifwaren hälle likaledes tillhanda foder, stall och wagnslider emot betalning, enligt gästgifwaretaxan.

§. 13.

Fordrar resande uplysningar angående de omständigheter, som i någon måtto angå skjutsning, underhåll af broar och vägar samt mera dylikt, skall gästgifwaren dem alltid meddela.

§. 14.

Förbud, som ankomma med förbudsbedlar eller behörigen inrättad förbudslista, böra med skyndsambhet fortstäckas. Vid hvarje gästgifwaregård skall å listan antecknas tiden, då förbudet ankom och afgick. Inträffar icke sedermera resande, anmäles sådant hos Kongl. Maj:ts Befallningshafswande.

§. 15.

Gästgifware hafwe tillsyn, att Hållkarl och Skjutsbönder sina skyldigheter noggrannt uppfylla, så att, genom deras förvållande, resande icke må uppehållas, stegring i skjutslegan försökas, eller annat offtid utöfwas.

§. 16.

Finner resande sig befogad att klagomål uti dagboken anteckna, ware gästgifwaren pliktig, såvida sådan klagan icke rör någon hans egen åtgärd, att derom genast anställa undersökning och förskaffa nödig rättelse, samt yttrande därom i dagboken teckna.

§. 17.

Gästgifware ware förbjudet att annorlunda än, efter behörig anmälan och erhållet tillstånd, åtaga sig håll och reservskjuts. Vid hvarje hållbygns början klockan sex eftermiddagen skall han anställa upprop med det nya hållet, besigtiga de inkomne hästarne, åfdonen och seltygen, samt ofördröjligen hos kronobetjeningen anmäla, om någon hållskjutskyldig uteblifwit, eller infunnit sig med obrukbara hästar m. m.

§. 18.

Gästgifwaren skall tillse, att icke någon okänd person färdas med skjuts, utan att wara försedd med behörigt pass. Finnes någon ej innehafwa pass, eller wara stadd å wäg till annan ort, än passet innehåller, eller är den i passet bestämda tid tilländalupen, och trovärdiga personer ej kunna intyga, att han i orten är väl känd, skall han genast ledsagas, i Stad till Borgmästaren, och å landet till närmaste kronobetjent. I dagboken skall anmärkas om och med hwilken embetsmyndighets pass resande är försedd.

§. 19.

Konstberidare, Theaterföreståndare, de som wisa konstkabinetter eller wilda djur, eller gifwa andra representationer, af hwad slag som helst, få icke, under deras resor i landet, för sina personer och medföljande persedlar, begagna gästgifware-skjuts med större antal hästar, än sex, utan böra, genom beting, anskaffa sig de hästar, som de utöfwer nämnde antal behöfwa. Lärödrängar och Våtsmän äro icke berättigade till gästgifware-skjuts, om ej deras pass sådant uttryckligen innehålla. Sådan skjuts får owilforligen icke begagnas af såkallade Tartarer, Trädragare, Håltmakare, Månglare och Månglerskor, obehörige Stamboksbärare och andre dylika personer.

§. 20.

Hwar, som bor å landet inom en mil från gästgifwaregård och har så många egna hästar, som till resa erfordras, må ej till sitt hemwist fordra skjuts; men tjenstemän å landet, hwilka resa i embetsärenden, ega att erhålla hästar från närmaste gästgifwaregård, äfvensom resande, hwilken uppehållit sig på något ställe utom

gästgifwaregård, eger att dit fordra gästgifwarestjuts till afhemtning, dock emot särskild stjutslega från gästgifwaregården till hemtningsstället. Fordras stjuts i städer till andre ställen, än gästgifwaregårdar, ware gästgifware icke skyldig att densamma anskaffa utom till tjenstemän wid embetsresor, wid hwilka tillfällen ändamålet med resan skall uti beställningssedeln uppgifwas.

§. 21.

För foror må gästgifwarestjuts icke begagnas, utom för fogellast från Norrland samt för ostron och hummer. Under foror skola likwäl icke räknas de saker, som af resande, för deras behof, medföras och hwartill särskilde egna färredskap erfordras.

§. 22.

Kurir, försedd med behörigt pass, skall gästgifware utan uppehåll forthjelpa. Finnes ej hållstjuts wid kurirs ankomst till gästgifwaregård, hwilket bör i dagboken uttryckligen anmärkas, ware närmaste reservstjuts-skyldig, utan afseende på tur, pligtig att stjutsningen utgöra, dock emot rättighet att njuta sådan stjuts till godo wid des allmänna stjuts-skyldighet.

§. 23.

Klagar resande öfwer brist å väg eller bro, göre gästgifwaren därom genast anmälan hos Länsmannen i orten.

§. 24.

Tiggare eller andre lösa personer få icke uppehålla sig å gästgifwaregården, utan böra genom gästgifwarens försorg afvändas till närmaste kronobetjent. Gästgifwaren skall ock tillse att icke något spel eller dobbel af de stjutsande idkas å gästgifwaregården.

§. 25.

Wid gästgifwaregården skall omwilkorligen, alla tider på dygnet, finnas någon pålitlig person, som emottager och uträttar de resandes tillsägelser om stjuts eller herrberge.

§. 26.

Wäntningspengar, då sådane ega rum, skall gästgifwaren af den resande utfordra och till den stjutsande aflemna, innan afresan tillåtes, wid påföljd att eljest för desamma sjelf answara. Göres ej anspråk därpå före afresan, hafwe den stjutsande icke rättighet att fordra dem wid framkomsten till nästa gästgifwaregård. Upstår twist om tiden, ege gästgifwarens flocka witsord, men, i anseende till flockornas olika gång, beräknas blott hela timmar och ej öfwerstjutande fjerdedelar. Förebär resande, att genom andra resandes eller den stjutsandes förwällande hafwa blifwit uppehållen, utgifwe ändock wäntningspengar och söke sitt skadestånd af den, som till uppehållet varit wällande. I dessa händelser ware gästgifwaren skyldig meddela särskildt bewis, där så äskas. Föreana sig resande och stjutsande om wäntningspenningar, ware det dem fritt.

§. 27.

Gästgifware hälle hand däröfwer, att den resande icke warder af de stjuts-skyldige, eller andre personer, wid gästgifwaregården med otidighet bemött, eller med ord eller gerning förolämpad. Sker annorlunda, och finnes sådant hafwa kunnat af gästgifwaren förekommas, ware han, för uraktlåtenhet deraf, till answar förfallen. För alla sådane oordentligheter wid stjutsningen och gästgifweriet, som icke hafwa bordt undfalla gästgifwarens uppmärksamhet och icke blifwit af honom sjelfmant rättade, eller till beifran anmälde, ware han jemwäl answarig, och warde den brottlige des utom straffad, efter omständigheterna.

§. 28.

Resande, som det fordrar, skall alltid fördes med pålitlig skjutsare.

§. 29.

Dagboken skall alltid hållas ofskadad, snygg och utan öfverstrykning, samt infästas i särskildt omslag. Den bör, sist inom fyra dagar efter hvarje månads slut, af gästgifwaren till wederbörande Länsmän å landet och till Magistrat i stad aflemnas, för att därefter, inom den 15:de i samma månad, till Kongl. Maj:sts Befallningshafwande insändas.

§. 30.

Hållkarl ware förbjudet att af resande fordra drickspengar. Wisar Hållkarl Hållkarl. sturthet eller efterlåtenhet i sin tjenst eller fullgör han icke hwad gästgifwaren, i af SS. 30—31. seende på skjutsningen, honom befäller, gör orätt i skjutsens upbudande för mutor eller annan orsak, eller finnes försumlig i sin pligt att bewaka ordning och stillhet bland de skjutsande, sedan de till gästgifwaregården ankommit, ware han, för hwar och en af dessa förseelser, till ansvar förfallen.

§. 31.

Gästgifware eller Hållkarl må icke under någon förewändning förwägra resande dagboken jemte nödiga skriftig, så att den resande kan deruti införa hwad han aktar nödigt. Understår sig någon att häremot bryta, ege den resande att sådant i nästa gästgifwaregårds dagbok anteckna, eller hos Kongl. Maj:sts Befallningshafwande anmäla.

§. 32.

De skjutskyldige böra till hållskjuts med sina hästar och ålbon insinna sig å Stjuts. gästgifwaregården, klockan sex efter middagen, hwarförinnan resande icke med hästar ningsskyl. af nya hållet fortstasas, och till reservskjuts å utfatt tid eller, då tiden icke är bestämd, diges ålig. så fort sig göra låter, wid påföljd, utom ansvar, att andre hästar, i de uteblifnes ganden ställe, af Gästgifware eller Hållkarl anstasas, emot lega, som hos den försumlige m. m. uttages. Reservskjutskyldig, som är boende på en fjerdedels mils afstand från gäst- SS. 32—38. gifwaregården, skall, då sådant ästas, inom en timma efter resandes ankomst dit, och sednast en half timma efter erhållen budskickning, med skjutshästarne sig inställa. År wägen kortare eller längre, beräknas tiden i förhållande därefter. För än nytt håll, dygn börjar, får ej hållskjutskyldig återwända hem. Ej må reservskjutskyldig uteblifwa därföre, att han förmenar ordningen att skjutsa honom icke åligga, utan måste skjutsen utgöras, och klagomål däröfwer sedermera anföras, om han anser sig därtill ega anledning.

§. 33.

Wid hwarje Gästgifwaregård bör finnas en, genom Kronobejeningens försorg anstasas, så kallad skjutsastla, hwilken, genast efter det bud om reservskjuts egt rum, bör aflämnas till den hemmansegare, som, enligt inom reservlaget uprättad reglering, är närmast i ordningen att skjutsa. Den hos hwilken taslan inträffat, må icke, under någon förewändning, innan han skjutsat, resa bort med sina hästar eller hafwa dem aflägsa från gården.

§. 34.

Då den skjutsande uppbudas till wiß tid efter förbudsedel, bör han under följande fyra timmar, afwakta den resandes ankomst, emot ersättning af 8 fl. banko hästen, för hwarje full timmas wäntning, utöfwer den första, för hwilken wäntningspenningar icke ega rum.

§. 35.

Sedan köld inträdt eller wägarne börjat blifwa hala, skall hwarje häst, som till skjutning å Gästgifwaregården inställes, wara skarstkodd. På egarens ansvar

kommer all den skada, som kan tima deraf, att hästar, som äro orklöse och oduglige, eller meterligen ega farliga ofeder, warda till skjutsning begagnade.

§. 36.

De skjutskyldige skola wara försedde, med fullt goda åfdon och seltyg. Smärre gofvar eller om vägen ofunnige personer få icke till skjutsning användas.

§. 37.

Den skjutsande må icke, såsom rättighet, påfordra, att sjelf föra sina hästar, hwilket ankommer på den resande, som, emot ansvarighet för hästarnes behandling, alltid är berättigad, att, om han så åskundar, sjelf eller genom betjening, föra det åfdon han begagnar.

§. 38.

Rörningstiden för hwarje mil, är för det närvarande bestämd till en och en half timma. Skjutslegan för en häst utgör i stad 20 fl. och på landet 16 fl. milen. I lega för en wagn eller parsläda, betalas 2 fl. och för en sadel, släda eller kärva 1 fl. för hwarje mil. Om ridhäst nyttjas, elägges 6 fl., allt banco, milen för hästens återhämtning. Bestrides skjutsningen på entreprenad förhålles härutinnan efter kontraktets innehåll. Wid alla broar och färjor, där afgift för öfwerfarten erlägges, skall den resande, så framt han sjelf är underkastad sådan afgift, äfwen wara skyldig att, utan afdrag å skjutslegan, godtgöra den skjutsande den bro- eller färje-afgift, som för dennes återfärd eger rum, men om den resande sjelf är befriad från bro- eller färjepeningars erläggande, må sådan afgift icke eller af den skjutsande wid återresan fordras.

§. 39.

Entreprenörens
skyldig-
heter.

§§. 39—41.

Är skjutsning wid Gästgifwaregård ställd på entreprenad, äligge entreprenören såsom hufvudman för skjutsningen, ansvarighet för alla derutinnan inträffade oordningar; och gälle för honom, hwad förut, angående Gästgifveriskjuts är stadgad och på skjutsning genom entreprenad är tillämpligt.

§. 40.

Entreprenören ege, om han det åskundar, antaga på sitt ansvar pålitlig person till hållkarl, och ware han alltid försedd med det antal hästar samt åfdon, seltyg och ridsadlar, som erfordras för att fullgöra den honom äliggande skjutskyldighet, i öfwerensstämmelse med entreprenadkontraktets innehåll.

§. 41.

Entreprenören besörje likaledes, att resande med förbud må erhålla hästar å utsatt tid, för hwilket ändamål upbudad skjuts, bör utgöras af de hästar, som äro bestämda, att inom längsta tiden framskaffas. Efter förbud utgående hästar antecknas i kolumnen, för: Entreprenörs, efter bestämd tid.

§. 42.

Allmänna
föreskrif-
ter.

§§. 42—46.

Gästgifware, entreprenör, hållkarl eller skjutsande, som beträdes med försummelse utaf något af hwad här ofwan är wordet föreskrifwet, skall, der answaret icke är annorledes bestämdt, fällas till vitesböter från En Riksdaler 32 fl. till Sexion Riksdaler 32 fl. banko, allt efter förseelsens beskaffenhet. Då, wid Gästgifwaregård å landet, skal till åtal i anledning af resandes klagan eller af annan ersat förekommer, skall KronoLänsmannen i orten derom anställa undersökning, samt det derwid förda protokoll, som fullständigt bör utreda förhållandet, till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande insända. Derest, med anledning af wäckt åtal, Gästgifware eller Entreprenör och hållkarl på en gång kallas till förhör hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eller Domstol, bör KronoLänsmannen tillse, att Gästgifveriet eller skjutsningen under tiden behörigen skötes. I stad sker sådan undersökning af Magistraten, som likaledes Protokollet derwid till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande insänder.

§. 43.

Minst en gång i hvarje månad undersöka Magistrat, huru Stadens Gästgifveri uppehålles.

§. 44.

Kronofogdarne åligge, hvar i sin ort, att en gång hvarje fjerdedelår, och oftare då tiden det tillåter, besöka alla Gästgifwaregårdar och underrätta sig, huru Gästgifware, Entreprenörer, hållkarlar och skjutsande uppfylla sina skyldigheter, genast, så vidt de kan, meddela erforderlig rättelse, och hvarje gång i Dagboken göra anteckning om undersökningen.

§. 45.

KronoLänsmännen wäro isynnerhet ansvarige, att icke någon oordning å Gästgifverierna eller wid skjutsningen lämnas oanmäld; för hvilket ändamål de skola, hvar inom sitt Distrikt, två gånger i månaden anställa undersökning wid Gästgifwaregårdarna, och derwid utröna, om Gästgifware eller skjuts-entreprenör, är försedd med det antal hästar, han bör underhålla, bese de skjutsandes hästar och åkdon, efterforska, huruvida Gästgifware, Entreprenör, hållkarl och skjutsande iakttagit sina pligter emot resande, inhämta noga kännedom om alla möjligen befintliga missbruk, tillse att denna stadga samt Gästgifwaretaxan och skjuts-entreprenad-kontraktet, der sådant för Gästgifwaregård finnes upprättadt, äro på behörigt ställe anslagne, m. m., om hvilket allt, hvarje gång bör tecknas bewis i Dagboken.

§. 46.

Denna stadga skall, i stället för nu gällande, af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande meddelade, föreskrifter i ämnet, lända till esterrättelse från den 1 Februari 1852.

Upsala Slott å LandsEansliet den 18 December 1851.

R. VON KRÆMER.

J. SJÖBERG.

Handwritten text at the top of the page, likely a title or header.

Handwritten text block, possibly a paragraph or a list of items.

Handwritten text block, continuing the narrative or list.

Handwritten text block, possibly a concluding paragraph or signature.

Handwritten text block, possibly a signature or a name.

Handwritten text block, possibly a date or a location.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a footer or a date.